

Vedecká monografia o bukových ekosystémoch

Barna, M., Kulfan, J., Bublinec, E. (eds.): **Buk a bukové ekosystémy Slovenska**. 1. vydanie. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2011, 636 strán, ISBN 978-80-224-1192-9

Ústav ekológie lesa SAV vo Zvolene založil v roku 2011 novú edíciu monografií Lesné ekosystémy Slovenska. Úvodnou publikáciou tejto edície je kniha Buk a bukové ekosystémy Slovenska. Zameranie prvej monografickej štúdie o lesných ekosystémoch Slovenska na buk a jeho ekosystémy nie je náhodné. Buk má totiž v lesoch Slovenska najvyššie zastúpenie (viac ako 31 %) a jeho význam pre udržanie zdravého životného prostredia obyvateľov Slovenska v meniacich sa ekologických podmienkach bude narastať. Kolektív slovenských a českých vedecko-výskumných a pedagogických inštitúcií analyzoval súčasnú úroveň vedeckých poznatkov o bukových lesných ekosystémoch Slovenska a vypracoval syntetizujúcu poznatkovú bázu z doteraz publikovaných príspevkov vo vedeckých časopisoch. Snahou autorského kolektívu bolo aktualizovať mnohé tradované, často už prekonané poznatky, a to s ohľadom na nové klimatické zmeny, zmeny vlastníckych vzťahov a využívania lesov v Slovenskej republike.

Do vedeckej monografie prispelo 50 vedecko-výskumných a odborných pracovníkov, prevažne z Ústavu ekológie lesa SAV vo Zvolene. Knihu, ako celok, recenzovali prof. Ing. Vladimír Tesař, CSc. (Fakulta lesnícká a drevárska, Česká zemědělská univerzita v Praze) a prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc. (Lesnícka fakulta Technické univerzity vo Zvolene). Jednotlivé kapitoly recenzovalo 19 erudovaných posudzovateľov.

Obsah knihy, okrem predslovu, zoznamu autorov a úvodu, je logicky

a s jasným zámerom rozdelený na 6 častí (okruhovými problémami): Buk lesný; Buk a abiotické prostredie; Bukové porasty, ich vegetácia a mykoflóra, Živočíchy a ich význam v bukových lesoch; Lesné hospodárstvo a využívanie buka; Vplyv znečisťujúcich látok a zmeny klímy na bukové lesy. Publikáciu zostavili editori v rámci riešenia projektov VEGA, APVV, 6. RP EÚ CECILIA a projektu Ministerstva земедельства České Republiky QH 71094.

Autori monografie významnou mierou pomohli štandardizovať pojmový aparát, pretože používajú slovenskú vedeckú terminológiu v široko chápanej ekosystémovej problematike. Text je napísaný prehľadne, stručne a s dôrazom na najnovšie domáce i zahraničné kľúčové vedecké poznatky. Každá kapitola má anglický súhrn a prehľad v texte citovanej literatúry. Impozantný je veľký počet použitej zahraničnej literatúry. Traktovanú problematiku každej kapitoly autori ilustrujú početnými tabuľkami, štatistickými údajmi, grafmi, mapami, farebnými obrázkami a fotografiami, čo čitateľovi umožňuje rýchlo a s prehľadom vnímať, pochopiť a posúdiť analyzované problémy.

Monografia svojou jasnou argumentáciou, bez zbytočného pragmatického zdôrazňovania významu lesných ekosystémov pre životné prostredie ľudskej spoločnosti, vedie vnímavého čitateľa k premýšľaniu o zaužívaných postupoch štátneho i neštátneho lesného hospodárstva, vyplývajúcich z miery dezinformácií a neporozumenia, ktoré v súčasnosti využívajú rôzne skupiny na presadzovanie vlastných partikulárnych záujmov. Kniha dáva mnoho vedeckých argumentov na pochopenie problému udržateľného vývoja bukových ekosystémov. Jej význam spočíva v aplikácii novšieho pohľadu z oblasti taxonómie a genetiky buka.

Ďalšími prínosmi, s ohľadom na súčasnú polemiku o charaktere prírodných lesov a pralesov, sú poznatky z oblasti vplyvu lesného hospodárstva na živočíšstvo bukových ekosystémov, najmä na bezstavovce. Autori konštatujú, že ťažba a odstraňovanie dreva z bukových lesov predstavuje najdôle-

žitejšie dopady hospodárskej aktivity na spoločnosť bezstavovcov v lesoch. V hospodársky usmerňovaných lesoch Slovenska sa viac ako 100 rokov uplatňovala porastová hygiena formou zdravotného výberu, čo viedlo k nedostatku mŕtveho dreva, aj keď v porovnaní so západnou Európou sú bukové lesy na Slovensku v priaznivejšom stave. V takýchto lesoch chýbajú mnohé druhy stenotopných subkortikálnych, xylofilných a mycetofilných chrobákov. Mŕtve drevo vo forme veľkých dimenzií predstavuje pre tieto skupiny bezstavovcov významný biotop.

V kapitole o imisiách, ako škodlivom činiteľi antropogénneho pôvodu autori konštatujú, že od roku 1990 na území Slovenska došlo k pozitívnemu vývoju emisnej aj imisnej bilancie. Napriek tomu, acidifikačné účinky v lesných pôdach stále pretrvávajú, ako dôsledok dlhodobo akumulovaných elementov v predchádzajúcich desaťročiach na celom území strednej Európy. Autori sa takticky vyhli prognóze budúceho vývoja zdravotného stavu imisiami ovplyvnených bukových ekosystémov zrejme s vedomím, že vôbec nemožno odhadnúť, v akom smere a aké hlboké a trvalé budú zmeny súčasných vývojových trendov, ktoré nepochybne nastanú.

Vzhľadom na komplexný a vedecky jednoznačne široký záber problematiky knihu možno chápať ako ojedinelé kompendium, po ktorom radi siahnu špecialisti z oblasti ekológie lesných ekosystémov, vedecko-výskumní pracovníci z rôznych krajinnoekologických odborov, vysokoškolskí učitelia, ale aj riadiaci pracovníci (manažéri) orgánov a organizácií lesného hospodárstva, životného prostredia a ochrany prírody. Je významným prínosom k Medzinárodnému roku lesov, ktorý OSN vyhlásila v roku 2011.

Prof. Ing. Ivan Vološčuk, DrSc.,
ivoloscuk@azet.sk
Inštitút výskumu krajiny a regiónov Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Cesta na amfiteáter 1, 974 00 Banská Bystrica